

Bekymrings samtalen

*som verktøy for å forebygge
radikalisering og voldelig ekstremisme*

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr : 328 & 681

Antall ord: 7791

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	S.3
1.1 Valg av tema.....	S. 3
1.2 Problemstilling.....	S. 4
1.3 Avgrensning.....	S. 4
1.4 Forforståelse.....	S. 5
2.0 METODE	S. 6
2.1 Valg av metode.....	S. 6
2.2 Valg av litteratur.....	S. 7
3.0 TEORETISK PERSPEKTIV	S. 8
3.1 Begrepsavklaring.....	S. 8
3.2 Forebyggende politiarbeid.....	S. 9
3.3 Personorientert politiarbeid.....	S. 9
3.4 Bekymringssamtalen.....	S. 10
3.4.1 Oppfølgingssamtalen.....	S. 11
4.0 HOVEDDEL	S. 11
4.1 Tidlig intervensjon.....	S. 11
4.2 Hvem radikaliseres?.....	S. 12
4.3 Bekymringssamtalen som etterretningskanal.....	S. 16
4.4 Tverretatlig samarbeid	S. 17
4.5 Politiets kompetanse om bekymringssamtalen.....	S. 19
4.6 Tidligere erfaringer.....	S. 20
5.0 AVSLUTNING	S. 22
6.0 LITTERATURLISTE	S. 24
6.1 Selvvalgt pensum.....	S. 26
7.0 Illustrasjon 1.....	S. 14

1.0 Innledning

”Jeg tror på samtalen mellom mennesker. Jeg tror det å møtes i all enkelhet til samtale har stort iboende kraft(...) Jeg fikk nylig høre en løfterik fortelling om samtals betydning i det forebyggende politiarbeidet. Ni tidligere nynazister har fortalt en forsker at en alvorsprat med politiet var viktig for at de trakk seg ut av et voldsorientert miljø. Manglerud politistasjon, i Oslo har gjennom mange år utviklet en metode for å snakke med ungdom i faresonen. Såkalte bekymringssamtaler er blitt et viktig verktøy for politiet. Ingen må fortelle meg at samtaler er puslete greier.” (H.M. Kong Harald, nyttårstale, 2011).

Temaet i denne bacheloroppgaven er politiets forebyggende arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme ved bruk av politiets bekymringssamtale. Vi vil i denne oppgaven presentere og drøfte bekymringssamtalen som et verktøy for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Vi har delt inn oppgaven i fem kapitler. I kapittel 1 vil vi vise til bakgrunnen for valg av tema, litt om tema, problemstilling, forforståelse og avgrensning. Kapittel 2 omhandler metode, hvor vi redegjør for hvilken metode vi har valgt for å besvare oppgaven, samt hvordan vi har innhentet litteratur, og begrunnelse for dette. I kapittel 3 redegjør vi for det teoretiske grunnlaget i oppgaven, hvor vi ser på hva politiets forebyggende arbeid innebærer, personorientert forebygging, og bekymringssamtalen. I kapittel 4, som er hoveddelen drøfter vi ulike muligheter og begrensninger ved bruk av bekymringssamtalen som et verktøy for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Avslutningsvis har vi oppsummert de funnene vi har gjort som følge av drøftingen.

1.1 Valg av tema

Vi har valgt som tema for bacheloroppgaven forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. I tillegg til å være et svært spennende og omfattende tema, er det også tilsynelatende mer aktuelt enn noen gang i Norge. De offisielle tallene fra Politiets sikkerhetstjeneste anslår at omtrent 50 nordmenn har reist til konfliktområdet Syria/Irak (Alsen, 2014), og et betydelig antall av disse i den hensikt å slutte seg til radikale ekstremistgrupper som al-Qaida og ISIL. Cirka halvparten av disse har returnert til Norge. Samtidig melder PST i sin siste trusselvurdering pr 5.11.14 at «innenfor de kommende 12 månedene er det sannsynlig at det kan trues med, og bli forsøkt utført, terrorangrep i Norge». (Alsen, 2014) PST ved sjef Benedicte Bjørnland hevder i den forbindelse at det er et økende antall ISIL-sympatisører i landet (PST, 2015). Disse forholdene gjør tematikken rundt forebygging av radikaliserings og tilslutning til ekstreme grupper svært aktuell. Det å ha

ekstreme meninger og holdninger er ikke straffbart i seg selv, men ved å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme, forebygges også terror. «Terror er den ytterste konsekvens av radikalisering og voldelig ekstremisme.» (JBD, 2014, s. 6). Vi er av den forståelse at bekymringssamtalen er et av de mest sentrale mottiltak som brukes av politiet i forebyggingssporet.

1.2 Problemstilling

Vi ønsker å se på om bekymringssamtalen er et egnet verktøy for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme opp imot ekstrem islam, samt hvilke muligheter og begrensninger det er ved å bruke bekymringssamtalen i dette formålet. Med dette blir oppgaven besvart ut ifra følgende problemstilling:

Hvilke muligheter og begrensninger har bekymringssamtalen i politiets forebyggende arbeid mot islamsk radikalisering og voldelig ekstremisme?

1.3 Avgrensning

Radikalisering er ikke forbeholdt islam alene, men kan foregå hos individer, og i grupper knyttet til andre typer ideologi, religion og politikk. I oppgaven kommer vi hovedsakelig til å bruke begrepet om islamsk radikalisering, da dette er det mest aktuelle og det som er ansett av PST som den største trusselen mot Norge per nå (PST, Den sentrale enhet, 2015).

Når det gjelder bekymringssamtalen vil vi gjøre rede for hvordan den fremstår i form, innhold og formål. Utgangspunktet vårt vil være den «ordinære» bekymringssamtalen, slik den beskrives i Veileder for politiets bekymringssamtale (Politidirektoratet, 2011).

Temaet politiets forebyggende arbeid mot radikalisering er omfattende. Politiets sikkerhetstjeneste har som mandat å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet. Bekymringssamtalen er kun et av flere verktøy de kan benytte seg av den sammenheng. Skjulte metoder som spaning, kommunikasjonskontroll, videoovervåking og avlytting er også verktøy som brukes til samme formål, men som oppgaven ikke vil redegjøre for i særlig grad.

Bekymringssamtalen benyttes spesielt ovenfor barn og ungdom som utviser en bekymringsverdig adferd med hensyn til kriminalitet. Når det gjelder bruken ovenfor de som er i en radikaliseringsprosess ser det ut til for oss at alder er mindre vesentlig. Vi kommer derfor ikke til å avgrense drøftingen av bekymringssamtalens subjekter på dette punktet.

Forebygging kan foregå på flere plan: situasjonell, personorientert og problemorientert. Med oppgavens fokus på bekymringssamtalen som forebyggingsverktøy, vil vi hovedsakelig fokusere på personorientert forebygging. Bekymringssamtalen er per definisjon en dialog mellom politiet og en person (og eventuelt dennes foresatte) som viser bekymringsfull adferd og utvikling.

Sakene som har med forebygging av radikaliserings å gjøre er dynamiske, i den forstand at de beveger seg mellom lokalt politi og PST med hensyn til hvorvidt grad av bekymring øker eller reduseres. PSTs statistikker og metoder er ikke alltid lett tilgjengelig, så mye av informasjonen fra sikkerhetstjenesten vil være basert på offisielle uttalelser fra ledelsen og presseansvarlig.

1.4 Forforståelse

Terror og radikal islam er emner vi begge er interessert i, men kun besitter kunnskap om fra det som er tilgjengelig via nyheter og media. Vi er av den forståelse at mye informasjon rundt temaene er utilgjengelig, både ved at de ekstreme miljøene er lukkede samt at etterretningsopplysninger og -metoder er gradert. Det finnes dog forskning om bekymringssamtalen og kilder om fenomenet islamsk radikaliserings. I B2 gjennomførte vi begge en bekymringssamtale og fikk således dannet et bilde av hvordan det foregår i praksis, men vi lurer på om bekymringssamtalen er egnet til bruk i forebygging hos personer som er i en radikaliseringsprosess, i et ekstremt islamsk miljø.

Vår forforståelse av bruk av bekymringssamtalen er at den fremstår som en slags «forebyggingens hellige ku». Med det menes at etaten tilsynelatende setter stor lit til virkningen av dette tiltaket, og det fremheves som det viktigste middelet mot radikaliserings, samt forebygging av unge kriminelle. Vi ønsker derfor å se nærmere på hvordan bekymringssamtalen faktisk fungerer som politiets mottiltak ovenfor mennesker som driver mot radikale miljøer, radikal ideologi og fremmedkrig i Midtøsten, og i ytterste konsekvens terror på norsk jord.

I vår politiutdanning har undervisning om fenomenet radikaliserings og voldelig ekstremisme vært ikke-eksisterende. Med tanke på den betydning det kan ha på vår fremtidige yrkesutøvelse, var det å skrive bacheloroppgave om temaet vår sjanse til å stille bedre forberedt til å møte utfordringene fenomenet representerer.

2.0 Metode

Metode kommer fra det greske ordet *Methodos*, og betyr å følge en bestemt vei mot målet (Johannessen, Tufte, Kristoffersen, 2010). Metode er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke, og forteller oss hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Vi velger en bestemt metode fordi vi mener den vil gi oss gode data og opplyse spørsmålet vårt på en faglig interessant måte (Dalland, 2007, s. 71).

2.1 Valg av metode

Vi har valgt å belyse problemstillingen vår ved bruk av teoretisk metode. En teoretisk oppgave blir besvart gjennom å diskutere faglige spørsmål med utgangspunkt i eksisterende litteratur og skrevne kilder (Dalland, 2007). En ulempe ved å skrive en teoretisk oppgave er at vi ikke vil kunne presentere ny forskning. Vi synes at det mest ideelle designet for vår oppgave ville vært å gjennomføre en kvalitativ studie med intervjuobjekter som er/har vært i radikaliseringsprosess mot ekstreme islamistiske miljøer. Spesielt interessant hadde det vært dersom intervjuobjektene hadde trukket seg ut av et slikt miljø, med hjelp fra politiets forebyggende teknikker. Siden dette ville vært et svært omfattende arbeid, samtidig som det ville vært en stor utfordring med å få tilgang til intervjuobjekter, lot dette seg dessverre ikke gjennomføre.

Det finnes ingen empirisk forskning på bruk av bekymringssamtalen ved bruk av radikaliserings- og voldelig ekstremisme opp imot ekstreme islamske miljøer. Vi har derimot funnet empirisk forskning som kan trekkes i en parallell til vår oppgave. Dette er gjennom tidligere nynazist Tom Olsen (2011) sin masteroppgave. Den omhandler ni ungdommer fra Nordstrand i Oslo som trakk seg ut av nynazistmiljøet på 1990 tallet, og hvor bekymringssamtalen stod sentralt i exit prosessen. Vi har også funnet noen av de samme funnene som vi så i Olsen (2011) sin oppgave, i Torgeir Winsnes (sitert i Bjørgo, 2011, s. 42).

En stor utfordring med oppgaven er at mye av informasjonen om personer som er eller har vært i en radikaliseringsprosess eller utøvd terror, ikke er tilgjengelige for allmenheten. Dette er informasjon og statistikk som tilhører i særlig grad PST og lokalt politi, og dermed konfidensielle. Dette har gjort at vi har blitt nødt til å forholde oss til offisielle tall hentet fra PST sine hjemmesider, samt uttalelser og annen informasjon fra media. Dette betyr at en må være kildekritisk til oppgaven i form av faktisk statistikk.

2.2 Valg av litteratur

I forberedelsesfasen ble det lagt ned mye tid til å søke etter relevant litteratur. Vi har i hovedsak benyttet søkemotoren til Politihøgskolens bibliotek¹, Google Scholar og Nasjonalbiblioteket sin digitale lesesal. I søkemotorene er det blitt brukt søkeord som ”radikalisering”, ”radikalisering+ forebygging”, ”bekymringssamtale”, ”forebyggende politiarbeid”, ”hvem radikaliseres”, og ”fungerer bekymringssamtalen i en radikaliseringsprosess”. Omfanget av disse søkeresultatene var store, og det er blitt brukt en del tid på å avgrense søkene. Ut ifra litteratursøkene vi har gjort, har vi i stor grad brukt følgende kilder for å belyse problemstillingen:

Veileder for politiets bekymringssamtale (Politidirektoratet, 2009): Dette er et veiledningshefte hvor det står skrevet om hvordan Politidirektoratet ønsker at politiet skal bruke bekymringssamtalen som verktøy.

I forkant (Lie, 2010) av Elisabeth Myhre Lie: Dette er en teoribok som er pensum bachelorutdanningen hos Politihøgskolen. Boken tar for seg generelt hvordan politiet kan forebygge kriminalitet.

Strategier for forebygging av terrorisme, del 1 (Bjørgero, 2011) av professor ved Politihøgskolen Tore Bjørgero, er en teoribok som tar for seg samfunnets bekjempelse av terrorisme i et helhetlig kriminalitetsforebyggende perspektiv.

Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme (JBD, 2014) tar for seg hvordan samfunnet skal forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Sentralt er 30 tiltak som listes opp på tvers av ulike sektorer.

Det er i hovedsak denne litteraturen som vi har brukt for å belyse problemstillingen. Det har også naturlig nok blitt viet mye tid på å skape en forståelse av temaet ved å holde seg oppdatert på nyhetsbildet, samt å finne frem i et mylder av avisartikler som er tilgjengelig gjennom landets største og mest seriøse avisredaksjoner. En utfordring med dette har vært at det nesten daglig fremkommer nye opplysninger som kunne vært aktuelle å ha med i oppgaven. Vi har kontinuerlig vært kildekritiske til litteraturen vi har valgt, og vi mener at både pensum og selvvalgt litteratur er av seriøse aktører, som er relevant for oppgaven vår. Stort sett all litteratur er av nyere dato. All litteratur er henvist etter American Psychological Association (APA) standard.

---

¹ Søkemotoren BIBSYS

3.0 Teoretisk perspektiv

I det følgende kapittel vil vi redegjøre for teorien som ligger til grunn for å besvare problemstillingen i oppgaven.

3.1 Begrepsavklaring

En del sentrale begreper vil gå igjen i oppgaven, og disse vil vi kort gjøre rede for meningsinnholdet til. Det er begreper som brukes av media, politikere, politi og andre samfunnsaktører, men ofte med forskjellig, uklar eller direkte feilaktig referanse.

«**Radikalisering** er prosessen der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.» (JBD, 2014, s. 8). Den som radikaliseres får et unyansert svart-hvitt verdensbilde, hvor man deler mennesker og handlinger inn i *gode og onde*. De som ikke tilhører inn-gruppen defineres som motstandere, og bruk av vold for å bekjempe disse er nødvendig og rettferdig. Selv om en som er radikalisert ikke alltid er villig til selv å utøve volden han aksepterer, er det fare for at voldelig ekstremisme er sluttproduktet.

Med **voldelig ekstremisme** menes personer som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske mål (Regjeringen, 2014). For eksempel ISIL gjør omfattende bruk av vold som virkemiddel for å nå sine politiske og ideologiske mål (opprettelse av et kalifat, styrt av sharia-lover) og sine religiøse mål (kampen mellom de rettroende og de vantro/frafalne).

«**Terrorisme** kan sees på som et sett av handlingsstrategier hvor vold og trusler om vold brukes systematisk med sikte på å skape en tilstand av frykt, få oppmerksomhet om ei sak, presse noen til å gi etter for visse krav, og å oppnå en virkning også på andre enn det direkte offeret eller målet for voldshandlingen.» (Bjørgero, 2011, s.12). Sikkerhetslovens § 3, 1. ledd, nr. 5 definerer **terrorhandlinger** som: «ulovlig bruk av, eller trussel om bruk av, makt eller vold mot personer og eiendom, i et forsøk på å legge press på landets myndigheter eller befolkning eller samfunnet for øvrig for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.»

Den islamske staten i Irak og Levanten (ISIL), Jabhat al-Nusrah (JaN). JaN er al-Qaidas representant i Syria. ISIL er en global terrororganisasjon som ble opprettet under Irak-krigen i 2003/04, etter å ha brutt ut fra al-Qaida. De er kjent blant annet for sin ekstreme tolkning av sunni-islam, og sin brutalitet mot dem som ikke deler deres syn på religionen. Lederen deres Abu Bakr al-Baghdadi utnevnte seg til kalif for Islamske stat, et kalifat styrt etter sharia-lover.

Det antas at det er rundt 10000 fremmedkrigere i Syria, hvorav 2000 er fra Europa. ISIL er gruppen som tiltrekker seg flest fremmedkrigere fra Europa, deriblant antas det at flere av nordmennene og andre personer med tilknytning til Norge, som har reist til Syria og Irak, har sluttet seg til dem (Alsen, 2014).

3.2 Forebyggende politiarbeid

I Politiloven § 1 står det hva politiets rolle og ansvar i samfunnet er. De skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlende innsats for å fremme og befeste borgerens rettsikkerhet, trygget og alminnelige velferd for øvrig.

"I moderne polititeori er forebygging i vid forstand definert som en *selvstendig, frittstående og overgripende* politioppgave som ikke bare har avverging av *konkrete krenkelser*, herunder inngripen mot *forberedelse av straffbare handlinger*, som mål, men også retter seg mot *bakenforliggende drivkrefter og årsaker* til kriminalitet og andre interessekrenkelser." (Auglend, Mæland & Røsandhaug, 2004). Når det gjelder det arbeid som retter seg mot de *bakenforliggende drivkrefter og årsaker*, er dette noe som ligger til det tverrfaglige samarbeidet politiet har med andre samfunnsaktører, og vil redegjøres for senere i oppgaven.

Arbeidsoppgavene i forebygging av kriminalitet kommer av føringer fra både Justisdepartement, Politidirektoratet og Riksadvokaten. Hvordan arbeidsoppgavene løses er i stor grad opp til politiet selv, da de har stor grad av selvstendighet. Dette muliggjør for kreativitet og initiativ, og har i stort grad vært utført av ildsjeler., men det er vel så viktig for alle politiansatte å ha som mål å forebygge kriminalitet (Lie, 2011, s. 26).

3.3 Personorientert politiarbeid

Lie (2011) skriver at personorientert kriminalitetsforebygging handler om å avdekke og analysere ungdomsmiljøer eller enkeltpersoner som begår eller har begått kriminelle handlinger. En annen viktig rolle politiet har er å identifisere risikoungdom. For å analysere, avdekke eller identifisere slik ungdom må det ses på de bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrudd. Hensikten med personorientert forebygging er å forhindre at barn og unge begår lovbrudd, eller utvikler risikoatferd. Det er viktig at politiet har et tverretatlig samarbeid med blant annet skole, foresatte og barnevern.

3.4 Bekymringssamtalen

Bjørgo (2011) belyser ulike strategier for forebygging av terror ved å beskrive for eksempel USAs hovedvekt på inkapasitering og avskrekking gjennom bruk av militær makt på den ene siden, og Norges fokus på årsakene til fremveksten av terrorisme og inngripen i radikaliseringsprosessene på den andre siden. Bjørgo deler de forskjellige forebyggingsmodellene inn i den *strafferettslige, sosiale, situasjonelle* og *risikobaserte forebyggingsmodell*. Den sosiale forebyggingsmodell er det forebyggende arbeid som «forsøker å påvirke de faktorer som gjør mennesker til kriminelle, eller til å involvere seg i kriminalitet.» Videre deler Bjørgo den sosiale forebyggingsmodellen inn i primær-, sekundær- og tertiærforebygging. «Tertiærforebygging er det som retter seg mot grupper og individer som utviser faktisk problematferd (f.eks. deltakelse i kriminelle gjenger)» (Bjørgo, 2011, s. 18).

Bekymringssamtalen faller inn under denne kategorien fordi den forsøker å gjøre noe med de bakenforliggende årsakene til radikaliseringsprosessen, og den sikter seg mot de unge som utviser faktisk bekymringsfull atferd eller utvikling. Bekymringssamtalen er et strukturert samtaleverktøy utarbeidet av politidirektoratet, og et mye brukt verktøy i politiets personorienterte forebygging. Bekymringssamtalen brukes av politiet i forhold til samtaler med unge og deres foresatte om risikoatferd og kriminalitet. Det er viktig å poengtere at bekymringssamtalen ikke er et formelt avhør, men er en del av politiets forebyggende strategi. Bekymringssamtalen skal registreres i politiets vaktjournal (Lie, 2011, s. 102-105).

Dersom politiet har grunn til å tro at person under 18 år har begått en straffbar handling, kan den mindreårige og foreldrene pålegges å møte for politiet til samtale for å forebygge ytterligere lovbrudd. Barnet og foreldrene kan pålegges å møte for politiet, men har ikke forklaringsplikt. Dersom barnet og foreldrene ikke møter til bekymringssamtalen, kan begge parter avhentes av politiet (Politi-loven, 1995).

Dersom det er barn med uønsket atferd, eller barn i risikozonen for straffbare handlinger kan disse inviteres til en frivillig samtale hos politiet. Den frivillige samtalen innebærer ikke møteplikt, og er dermed ikke hjemlet i Politi-loven § 13 (Politi-direktoratet, 2011).

3.4.1 Oppfølgingssamtalen

Oppfølgingssamtalen er et annet strukturert samtaleverktøy som benyttes i etterkant av bekymringssamtalen. Oppfølgingssamtalen har til hensikt å sjekke ut hvordan det har gått med personen etter bekymringssamtalen, og ved gjentatt kriminalitet er det viktig å finne tiltak og virkemidler for å forebygge nye lovbrudd (Lie, 2010, s. 104).

4.0 Hoveddel

I det følgende kapittelet vil vi drøfte muligheter og begrensninger ved bruk av bekymringssamtalen for å forebygge islamsk radikaliserings og voldelig ekstremisme.

4.1 Tidlig intervensjon

”Det er nødvendig med tidlig innsats fra en rekke aktører for å øke mulighetene til å lykkes i det forebyggende arbeidet.” (JBD, 2014).

Som det står i handlingsplanen om å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme (JBD, 2014) er det nødvendig med tidlig innsats fra flere aktører for å lykkes med det forebyggende arbeidet. Det står videre i JBD(2014) at et viktig prinsipp i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid er tidlig intervensjon. Dette innebærer at politiet griper inn tidlig for å forebygge mer alvorlig kriminalitet eller uønsket atferd. Et godt verktøy for å forebygge dette er ved bruk av bekymringssamtalen. Den ordinære polititjenesten vil i mange saker fungere som en førstelinje når det gjelder kontakt med personer som er i en radikaliseringsprosess. Et slikt møte kan skje gjennom de vanlige polisiære oppdrag, som for eksempel når ordenspatroljen er i noens hjem i forbindelse med «husbråk» eller ransaking av bolig. De som jobber i forebyggende avsnitt vil naturligvis være i særposisjon med hensyn til å oppdage tilfeller av bekymringsfull atferd og utvikling, med sin brede kunnskap om og kontaktflate blant barne- og ungdomsmiljøer. Politiet vil her ha en mulighet enten ved ordens- eller forebyggendeavdelinger å komme i kontakt med barn og unge, samt foreldre. Det er svært viktig å involvere foreldrene i det forebyggende arbeidet. En utfordring med en radikaliseringsprosess er at den kan skje etter at ungdommen er 18 år, således står han fritt til å representere seg selv.

Det viser seg at gjennom tidlig intervensjon ved bruk av bekymringssamtalen kan dette fungere forebyggende, men det kan også virke mot sin hensikt (Lie, 2011). Dersom personen kalles inn til bekymringssamtale eller frivillig samtale hos politiet vil dette kunne ha en

uønsket bieffekt, da personen vil kunne bli stigmatisert, noe som igjen kan føre til at personen blir marginalisert (Helland & Øia, 2000). Faren for stigmatisering og marginalisering vil også være tilstede dersom politiet griper inn for tidlig, når personen ikke har utviklet problematferd knyttet til kriminalitet.

Det er også viktig i en bekymringssamtale at det er ungdommen selv som skal få mulighet til å reflektere over sin egen atferd, og diskutere fritt rundt dette. Det er viktig at bekymringssamtalen er en dialogsamtale, og ikke en krevende samtale. Med dette menes det at det skal være mulig å kunne uttrykke seg på en fri måte innenfor gitte rammer (Politidirektoratet, 2011). En utfordring vil være at personen som er kalt inn til samtale hos politiet, ikke er interessert i å prate selv. Han er kanskje mest nysgjerrig på å vite hva det er politiet vet om han. Dette vil i seg selv kunne ha en forebyggende effekt, ved at vedkommende blir gjort oppmerksom på at han er i politiets søkelys. Bjørge (2011) skriver at det i noen tilfeller vil være nok at PST gir seg til kjenne overfor personer og grupper som driver mistenkelige aktiviteter. Dette vil for eksempel kunne gjøres ved at politiet oppsøker en person for å gjennomføre en bekymringssamtale.

En annen utfordring ved tidlig intervensjon er at ulike aktører lar seg hindre i å dele informasjon grunnet taushetsplikt, og således forringe muligheten for tidlig intervensjon. Politiet er underlagt taushetsplikt regler etter Politiregisterloven. I § 27 i Politiregisterloven står det blant annet at taushetsplikten er ikke til hinder for at politiet utleverer opplysninger til offentlige organer eller private personer for å forebygge lovbrudd. Dette gir tjenesteutøveren et spillerom til å kunne dele informasjon på tvers av etater. Det er viktig at politi og andre offentlig ansatte har kjennskap til hvilke muligheter og begrensninger taushetsplikten gir. Dersom en ikke kjenner regelverket vil dette være en begrensning for tidlig intervensjon.

4.2 Hvem radikaliseres?

Sett opp imot vår problemstilling er kunnskap om radikalisering, voldelig ekstremisme, risikofaktorer, og kjennetegn hos personer og miljøer, nødvendig for å kunne gjennomføre en bekymringssamtale på en god måte. Det vil derfor være naturlig å se på hvilke kjennetegn om noen fellestrekk ved de som radikaliseres, og hvilke utfordringer og begrensninger dette medfører sett opp imot bekymringssamtalen.

For at politiet skal kunne forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme er det en forutsetning at polititjenestepersonen har en formening om hvem som ofte er i risikozonen for

dette. Som nevnt innledningsvis i oppgaven, har en utfordring med oppgaven vært at det ikke foreligger noen empirisk forskning på hvem det er som radikaliseres sett opp imot ekstreme islamistiske miljøer. Gjennom PST sin åpne trusselvurdering fra 2015 vises det til at det i hovedsak er unge menn fra Østlandsområdet som radikaliseres. Det nevnes også i trusselvurderingen at det finnes eksempler på kvinner. Kvinnene bemerker seg spesielt med ytringer på internett.

Videre vises det til at flere av de som allerede har reist til Syria/Irak, og knyttet seg til ISIL er tidligere straffedømte. I tillegg har de fleste lav utdanning og svak tilknytning til arbeidslivet (PST, Den sentrale enhet, 2015). Det vi ønsker å vite er hvordan politiet kan komme i kontakt med slike personer under eller i starten av radikaliseringsprosessen, og ikke etter de har knyttet seg til ISIL. Det er først da vi har en mulighet for tidlig intervensjon.

For å komme i kontakt med aktuelle personer, og iverksette en samtale er det en forutsetning at polititjenestepersonene vet hva de skal se etter. Etter utdanningen vår på Politihøgskolen er vi av den oppfatning av at dette er en manglende kunnskap både hos studenter og hos tjenestepersoner ute i etaten. Følgende spørsmål reiser seg: Hvilke kjennetegn er det hos en person som blir radikalisert?

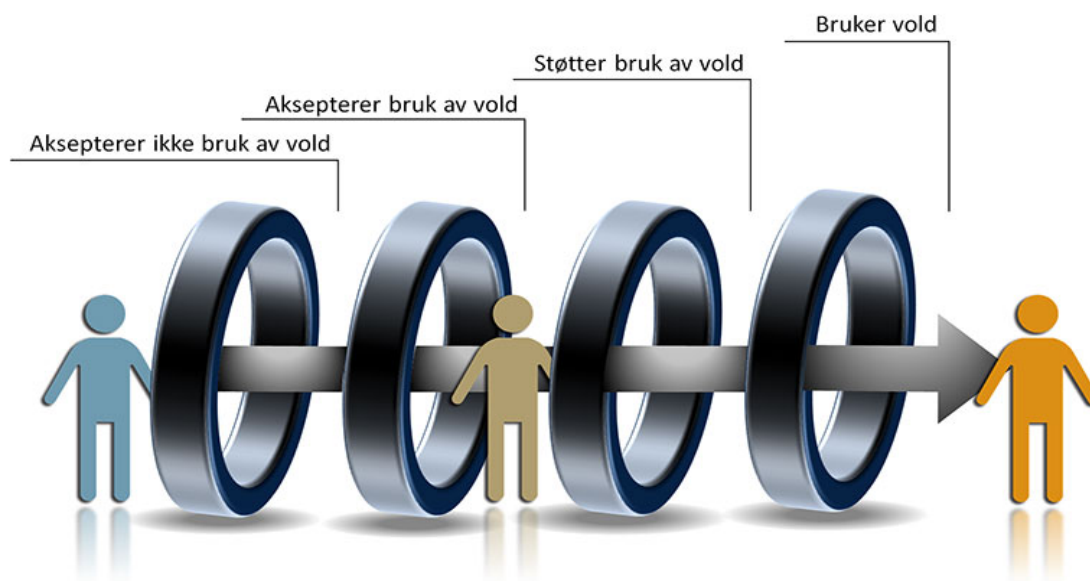
Professor ved Politihøgskolen, Tore Bjørgo skriver i en kronikk til NRK 18.02.2015 om hvem det er som ender opp som terrorister. Bjørgo viser til fire forskjellige typer med forskjellig sosial bakgrunn, ulike motiver og ulike roller. Bjørgo beskriver den første typen som *de ideologiske aktivistene*. Disse typene er i hovedsak drevet av politiske og ideologiske motiver. De er ofte ressurssterke og idealistiske. Videre har de en sterk rettferdighetssans og kan la seg engasjere på grunn av andre lidelser. De kan også radikalisere sine venner, og er kontaktleddet til andre aktivister og organisasjoner. (Bjørgo, 2015)

Den andre typen Bjørgo beskriver er *medløperne*. Disse typene er først og fremst drevet av et ønske om tilhørighet, vennskap og beskyttelse. Med deres behov for anerkjennelse og aksept er de ofte lette og lede til deltakelse i militante aktiviteter. Det er gjennom deltakelsen i gruppen og dens militante aktiviteter at de bli radikalisert.

Den tredje typen Bjørgo beskriver er *eventyrerne*. Disse typene involverer seg i voldelig ekstremisme for å oppleve spenning og action. Disse typene har fantasier om en heroisk rolle som ”hellig kriger”, og er tiltrukket av våpen, vold, uniformer og kamp,

Den siste typen Bjørge beskriver er *de sosialt frustrerte*. Disse typene kan ha opplevd traumatiserende hendelser, og har ofte en problematisk familiebakgrunn. Videre kan de selv ha opplevd diskriminering og sosial marginalisering. De har også lav utdanning, og sliter med å få seg jobb. De kan også havne i kriminelle gjenger, hvor de får erfaring med vold, kriminalitet og rusbruk (Bjørge, 2015).

De ulike typene som Bjørge fremstiller kan gi oss en indikasjon på hvem det er som lar seg radikalisere, og ved i ytterste konsekvens begår terrorhandlinger. Bjørge påpeker at en person kan ha flere trekk fra de ulike typene. Handlingsplanen (JBD, 2014) lister også opp flere ulike kjennetegn som en må bemerke seg: vedkommende gir uttrykk for intoleranse for andres synspunkter, uttrykk for hatretorikk og sympati for absolutte løsninger. Videre kan vedkommende endre utseende og klesdrakt, eller slutte på skolen. I regjeringens nasjonale veileder for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme (JBD, 2015) vises det til at radikaliseringsprosessen karakteriseres gjerne blant annet ved utvikling av et ensidig verdensbilde, en oppfatning av å eie den objektive sannheten, en aksept for å bruke vold for å nå politiske mål og en oppfatning av at hensikten helliger middelet

7.0 Illustrasjon 1: Regjeringen(2015), *radikaliseringstunnelen*.

Det som illustrasjon 1 viser er hvordan et individ blir eksponert for et snevert og ensidig syn på verden. Radikalisering kan foregå både gjennom fysiske og virtuelle møter (Regjeringen, 2015). For å kunne forebygge, eller gripe inn i prosessen rundt radikalisering og voldelig ekstremisme holder det ikke at politiet kun vet om eventuelle kjennetegn, de må også forstå de sosiale mekanismene som er i virksomhet. I alt forebyggende arbeid er det en nødvendig

og grunnleggende forutsetning å forholde seg til kjennetegn ved ungdom som sosial kategori. I alle kjente samfunn utgjør alder et sentralt skille mellom ulike sosiale roller og posisjoner. (Helland, & Øia, 2000, s. 22).

Sunde (2013) skriver at en må skille mellom rekruttering og radikaliseringsprosessen. PST bruker en traktformet tunnel som bilde på radikaliseringsprosessen. Den forteller blant annet at for å komme i gang med en radikaliseringsprosess må man først komme inn i et miljø, eller være i en form for setting hvor radikaliseringsprosessen kan skje. Dette betyr at det ikke går an å være født en ekstremist (Sunde, 2013, s. 47).

Med kunnskap om de fire ulike typene Bjørgo nevner, samt ulike kjennetegn og beskrivelser vil polititjenestepersoner kunne gjenkjenne dette i en bekymringssamtale og således iverksette de nødvendige forebyggende tiltak. På dette punktet kan man kanskje si at veilederen for bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011) er mangelfull, fordi den ikke forteller hva det er man skal se etter av faresignaler.

For den som vil forebygge, eller gripe inn i prosessen, gjelder det å forstå de sosiale mekanismene som ligger til grunn, og endre premissene for sosial handling, utdanning og deltaking. Dette handler om å legge til rette, eller endre spilleregler hos personen. For å forstå de sosiale mekanismene kan polititjenestepersonen være spørrende i forhold til personen sosiale liv, nettverk, skole, venner og familie. Med bakgrunn i dette kan det legges til rette for forandring.

Selv om fokus hele tiden er den enkelte unge, blir individets handlinger forstått som del av, eller generert ut fra, sosiale prosesser utenfor individets herredømme og kontroll. Slik sett fremstår den enkelte unge som et manipulerbart offer for utenforstående krefter og begivenheter (Helland & Øia, 2000, s.33). En måte å forstå de unges sosiale landskap på, er å betrakte de unge som aktører på et sett med ulike arenaer. Den som gjør det dårlig på skolen, kan velge andre arenaer og fremgangsmåter for å vinne anerkjennelse og respekt. Gjennom deltaking utvikler den enkelte kognitive og sosiale ferdigheter. Individet overtar også normer, verdier, vurderinger og atferd (Helland & Øia, 2000, s.33). For å kunne forstå hvorfor noen kan la seg radikalisere må polititjenestepersoner se dette i lys av miljøforandring, nysgjerrighet, forståelse og andre faktorer som kan bidra til at gjennom bekymringssamtalen så vil en kunne avdekke en groende radikaliseringsprosess.

En annen stor utfordring for politiet er at politiet ikke vet hvor de skal lete for å finne personer i risikozonen for radikaliserings. Internett er blant annet en slik arena hvor omfanget blir for stort til å kunne favne alt. Sunde (2013) skriver at forskning kobler ekstremistiske ytringer i sosiale medier til radikaliserings og ekstremisme. En begrensning som gjør seg gjeldene som følge av dette er at politiet ikke kan gripe inn kun mot en ytring som er mislikt. Det må foreligge konkrete begrunnelser og tiltak mot hva som skal forebygges (Sunde, 2013, s. 29). Sunde sa videre i en avisartikkel 29.08.2012 at det alminnelige norske politi ikke har noen systematisk tilnærming til bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme med utspring fra nettet. Det foreligger heller ikke en instruks for hvordan landets politidistrikter skal jobbe dersom de kommer over ekstreme nettsider med personer fra lokalmiljø (Graven, 2012). Når ikke politiet vet hvor de skal lete, hva de skal se etter, eller hvordan de skal forebygge begrenser dette det forebyggende arbeidet til politiet, og det vil være vanskelig å benytte bekymringssamtalen for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

4.3 Bekymringssamtalen som etterretningskanal

Bekymringssamtalens hovedhensikt er å forebygge kriminalitet. En viktig forutsetning for bekymringssamtalen er at det ikke er et avhør som er ment å hjelpe politiet i deres etterforskning (Lie, 2011, s. 107). Dette kan være en utfordring for polititjenestepersonen og vite når samtalen går over i et avhør. Likevel fremkommer det ofte informasjonen som kommer frem i en bekymringssamtale kan være viktig opplysninger for politiet i en etterforskning (Lie, 2011, s. 107). Dette understrekes også i veilederen for politiets bruk av bekymringssamtaler (Politidirektoratet, 2011). Der står det blant annet bekymringssamtalen er et forebyggende verktøy, og ikke en del av straffespor. Men det står også at samtalen kan ha stor etterretningsverdi, da det kan fremkomme opplysninger som kan ha viktig betydning for politiets videre forebyggende arbeid. I Bekymringssamtalen er fokuset på konsekvenser, valg og fremtid for ungdommen (Lie, 2011, s. 108). Videre skriver Lie (2011) at avhøret kjennetegnes ved at det er fokus på å avklare omstendigheter rundt lovbruddet. Dersom det fremkommer opplysninger om straffbare forhold skal polititjenestepersonen kjenne til når man befinner deg i et forebyggende spor og et straffespor. I et straffespor vil dette utløse rettigheter og plikter ovenfor person, og overgangen til avhør skal straks fremkomme i samtalen.

Også i avhør kan det fremkomme opplysninger som er av god etterretningskvalitet. Fra praksisåret opplevde jeg å gjennomføre et avhør om et helt annet tema enn radikaliserings.

Under avhøret kom det frem informasjon om to bekjente av avhørte som hadde utviklet stor sympati med ISIL. Denne informasjonen visste seg senere å være viktig i en annen etterforskning.

4.4 Tverretatlig samarbeid

”Forebygging av kriminalitet er ikke politiets ansvar alene, men et tverrsektorielt anliggende, der den enkelte etat, institusjon og organisasjon må bidra med sine ressurser, sin kompetanse og sine beføyelser”. (Auglend, et al., s 201) Dette gjelder også forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme og uttrykkes klart i Handlingsplanen (JBD, 2014), som retter seg mot flere navngitte departementer. «Politiet har et særlig ansvar for å danne et partnerskap med andre myndigheter og lokale aktører i det kriminalitetsforebyggende arbeidet (St. meld. nr. 42 (2004-2005) 2005). Også i Veileder for bekymringssamtalen poengteres politiets fremtredende rolle i forebyggingsarbeidet mot barn og unge, ved at de «er godt trent til å oppdage symptomene på uønsket atferd og kriminalitet.»

Et godt samarbeid og en god informasjonsflyt mellom politiet og samarbeidspartnere vil øke sannsynligheten for at en ungdom i en radikaliseringsprosess blir tidlig fanget opp eller i det hele tatt oppdaget. Det å være i en radikaliseringsprosess er ikke ensbetydende med at vedkommende begår lovbrudd, og således vil han kunne gå under radaren til politiet. I Handlingsplanen (JBD 2014) listes opp mulige bekymringstegn på radikaliseringsprosess, deriblant at personen *slutter på skolen eller med fritidsaktiviteter, og endrer nettverk og omgangskrets*. De sosiale omgivelsene til en ung person strekker seg ut over det som er politiets naturlige ansvarsområde, og det er derfor nødvendig med bredt samarbeid mellom involverte sektorer. Skole og eventuelt barnevern er viktige kilder til å oppdage bekymringsfull utvikling, samtidig som de vil kunne være viktige aktører i å snu en slik utvikling. Veilederen nevner også at når et godt samarbeid ligger til grunn, reduseres «faren for at flere aktører arbeider med samme problem uten å vite om hverandre.»

«Selv om politiet og kommunen skal samarbeide om å forebygge kriminalitet, er politiets rolle knyttet til å håndtere symptomene, som kriminalitet, mens andre etater skal identifisere de bakenforliggende årsakene» (Lie 2011, s. 236). Likevel kan bekymringssamtalen avstedkomme at politiet får innsyn i de bakenforliggende årsakene til den bekymringsverdige utviklingen hos den unge. I samtalen kan det for eksempel avdekkes psykiske helseproblemer hos ungdommen som er av en slik karakter at de bør behandles av en profesjonell. Veilederen er tydelig på at politiet skal ikke ta på seg en terapeutrolle ovenfor ungdommen, men at de

skal trekke inn aktuelle fagpersoner i det offentlige hjelpeapparatet. Samtidig skal politiet «legge til rette slik at disse kan arbeide videre med det politiet har avdekket av bekymringsfull atferd.» (Politidirektoratet, 2011, s. 19).

Når det gjelder det å få informasjon om bekymringsfull atferd hos de enkelte tilfellene, eller det å trekke inn de riktige fagpersoner i forebyggingen, fordrer det at politiet kjenner til hva det offentlige hjelpeapparat består av. Politibetjenten som gjennomfører bekymringssamtalen må ha oversikt over hva som er tilgjengelig av ekstern kompetanse, kunne identifisere hvilke problemer hos ungdommen som faller inn under de forskjellige aktørenes ansvarsområde. Det lokale politiet må også ha et bredt nettverk av kontakter, for å effektivt sette i verk de tiltak som trengs.

Oppgaven har under 4.1 *Tidlig intervensjon* sett på hvordan taushetsplikten, eller rettere sagt forståelsen av denne, kan være til hinder for informasjonsflyten mellom politiet og aktuelle samarbeidspartnere. En annen utfordring rundt det som har med taushetsplikt å gjøre er hvordan det generelle samarbeidsklimaet kan påvirkes av det. Lie (2011) eksemplifiserer problemstillingen gjennom å se på samarbeidet mellom politi og barnevern. Under overskriften *Den slepphendte møter regelrytteren* beskriver hun et tverretatlig forhold som er preget av irritasjon over hverandre, med utspring i manglende kunnskap om hva motparten er begrenset av i forhold til taushetsplikt. Denne utfordringen gjelder ikke bare barnevernet, men også de andre offentlige etater som politiet må samarbeide med. Gundhus et al. (sitert i Lie, 2011, s. 37-38) sier at ”Når fagpersoner har ulik etatstilknypning får det betydning for hvilke juridiske regler som gjelder”. Barnevern, helsetjenesten, kriminalomsorgen, NAV og politi er alle bundet av lovverk som er felles (f.eks. forvaltningsloven) og særegent (f.eks. politiregisterloven) for de forskjellige etater. For å bevare gode relasjoner med samarbeidspartnerne sine, må politiet kjenne til hva som kan begrense informasjonsflyten. Vi mener ikke med det at politibetjentene skal sette seg inn andre aktørers lov- og instruksverk, men at det bør være en åpen og god dialog omkring temaet. I så måte vil en forebyggingskoordinator kunne spille en viktig rolle. Tiltak 13 i Handlingsplanen (JBD, 2014) sier at det skal etableres forebyggingskontakter ved relevante politidistrikt. Forebyggingskontaktene skal ha kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, drive bevisstgjøring samt være kontaktpersoner opp mot PST og lokale samarbeidsaktører.

4.5 Politiets kompetanse om bekymringssamtalen

I følge politiets veileder for bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011, s.11) er et av de viktigste målene med bekymringssamtalen å sikre god oppfølging av utvikling eller livssituasjon. Videre står det i handlingsplanen (JBD, 2014) at det er behov for mer kunnskap, mer samarbeid, og bedre koordinering av arbeidet knyttet opp mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Ettersom problemstillingen rundt radikaliserings og voldelig ekstremisme er en relativt ny problemstilling for det norske samfunnet stiller vi oss spørsmålet om hvilke kvalifikasjoner politibetjenter i politietaten har, når det gjelder kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme for å kunne gjennomføre en bekymringssamtale med en person som er i en slik prosess?

Politiets veileder for bekymringssamtalen ble utgitt i 2011, men utfordringene vi har sett opp imot radikaliserings, spesielt i de ekstreme islamistiske miljøene gjør at vi er kritiske til om innholdet i veilederen for bekymringssamtalen er godt nok oppdatert.

Kunnskapen til polititjenestepersoner beror i stor grad på utdanning gjennom grunnutdanningen, samt etter- og videreutdanning. På den ene side er vår oppfatning etter tre år på Politihøgskolen at undervisning om radikaliserings og voldelig ekstremisme har vært fraværende. Den midlertidige bevæpningen av politiet har stor betydning for vår fremtidige yrkesutøvelse, og med stor sannsynlighet skal vi selv bære våpen etter endt utdannelse. Når bakgrunnen for bevæpningen er trusselvurderingen i Norge, med utspring i radikaliserings og voldelig ekstremisme er vi undrende til hvorfor ikke vi har hatt mer om det i undervisningen på Politihøgskolen. Dette må i større grad implementeres i utdanningen enn hva som er tilfelle i dag, slik at vi besitter nødvendig kunnskap om temaet for å kunne gjennomføre en bekymringssamtale rettet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. På den andre siden opplever vi at det har vært mye fokus på bekymringssamtalen i forebyggendeøyemed i undervisning. Det er også et arbeidskrav i praksisåret å gjennomføre minst en samtale.

For å tilpasse den ”vanlige” bekymringssamtalen opp imot radikaliserings og voldelig ekstremisme lanserte Justis- og Beredskapsdepartementet 17. April 2015 en ny nasjonal veileder som skal hjelpe lærere, politi, helsearbeidere, ungdomsarbeidere og andre til raskt å sette i gang tiltak når det er mistanke til en radikaliseringsprosess. Et av disse tiltakene er et samtaleverktøy. Dette samtaleverktøyet bruker mange av de samme faktorene som vi finner i Politidirektoratet sin veileder for politiets bekymringssamtale (2011), men fremstår som mer tilpasset til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme (JBD, 2015).

Det er naturlig at det er polititjenestepersoner som jobber innenfor forebyggende feltet som besitter størst kunnskap om bekymringssamtalen, da dette inngår i deres daglige arbeid. Det er også trolig at disse er mer oppdatert på tematikken rundt radikaliserings og voldelig ekstremisme enn tjenestepersoner i for eksempel ordenstjeneste eller trafikkstjeneste. Men det skal også nevnes at forebyggingsfaget består i stor grad av ildsjeler (Lie, 2011). Dette betyr at tjenestepersoner som jobber med forebygging konkret ikke nødvendigvis besitter nok kunnskap. For dette kreves det en egeninnsats for å holde seg oppdatert på blant annet handlingsplaner, media og lovverk.

4.6 Tidligere erfaringer

Sunde (2013) skriver at politiet har god erfaring med systematisk bruk av direkte kommunikasjon, derav blant annet bekymringssamtalen som har bidratt til å skape holdningsendring, og dermed at personen har valgt seg bort fra deltakelse i ekstreme miljøer. Bjørge (2011) bekrefter også det Sunde skriver. Bjørge skriver at politiet har gode erfaringer med å kalle inn ungdom og deres foreldre til bekymringssamtaler. Bjørge skriver at denne metoden også kan brukes overfor ungdom som har kommet i befatning med voldsorienterte islamistiske miljøer. Hensikten vil være å komme i dialog med ungdommene og deres foresatte for å stanse en radikaliseringsprosess i all stillhet før de begår kriminelle handlinger (Bjørge, 2011, s. 41-42).

Vi finner flere eksempler på dette i praksis. I masteroppgaven til Tom Olsen (2011) som handler om det nynazistiske miljøet, intervjuet Olsen ni tidligere nynazister og deres vei ut av dette miljøet. I oppgaven til Olsen kommer det frem at politiets bekymringssamtale var en avgjørende faktor i denne exit-prosessen. Videre står det ifølge Torgeir Winsnes (sitert i Bjørge, 2011, s. 42) at PST og lokalt politi hadde samtaler med 95 unge mellom 15-25 år for å forebygge radikaliseringsopp mot det høyreekstreme miljøet Vigrid. I disse samtalene uttalte blant annet 44 stykker at de ønsket å bryte kontakten med Vigrid som følge av bekymringssamtalen. 17 personer ønsket å opprettholde kontakten eller fortsette å være medlemmer, og 12 personer ville tenke på det. 11 personer sa de allerede hadde brutt kontakten før de ble kalt inn til samtale.

Ut ifra dette stiller vi oss spørsmålet om bekymringssamtalen er et like egnet forebyggende verktøy opp imot ekstreme islamistiske miljøer? I handlingsplanen (JBD, 2014) fremgår det at personene i voldelig ekstreme miljøer i dag er mer komplekse enn de var på 1990-tallet. Personene som omhandles i oppgaven til Olsen (2011) var for det meste etnisk norsk ungdom,

som var synlige på arenaer som var forholdsvis enkle å ha oversikt over. Miljøene hadde også klare lederskikkelser i gruppen. I dag ser vi at de ekstremistiske miljøene i Norge, er langt mer etniske sammensatte, og uoversiktlige. Mye av hatretorikken og budskap som forherliger vold spres via internett, og sterke bilder fra konflikter, humanitære kriser og overgrep mot sivilbefolkningen kan påvirke enkeltpersoner til å ønske å involvere seg. Til tross for at det er store forskjeller mellom de høyre ekstreme miljøene på 1990- tallet, og det nåværende islamistiske miljøet, store likheter ved de psykologiske og samfunnsmessige faktorene som driver personer inn i en radikaliseringsprosess (JBD, 2014, s. 9).

Gjennom tidlig intervensjon vil det være størst mulighet for å omvende personen. Dersom politiet ikke når en person tidlig i sin radikaliseringsprosess, vil ikke bekymringssamtalen nødvendigvis fungere på samme forebyggende måte. Informasjonssjef i PST; Martin Bernsen sa i et avisintervju med Dagsavisen (2014) at ”Vår erfaring er at bekymringssamtalen ikke hjelper på dem som er fast bestemt på å reise. Andre personer og instanser må gjøre noe før de kommer i PSTs søkelys, for eksempel familie og sosialarbeidere” (Johnsrud, 2014).

Vi har også sett eksempler på dette i praksis: Under det forferdelige terrorangrepet som fant sted på kjøpesenteret ”Westgate” i Nairobi i Kenya, hvor minst 67 personer ble drept og 200 personer skadd. Norske Hassan Abdi Dhuhulow, 23 år gammel fra Larvik, var en av fire menn som er ansvarlig for handlingene. I TV- programmet ”Brennpunkt”² på NRK blir vi kjent med at Dhuhulow var i politiets søkelys over en lengre periode. PST hadde gjennomført flere bekymringssamtaler med han, men til ingen nytte. Dhuhulow reiste likevel til Kenya og sluttet seg til terroristgruppen Al-Shabab.

En annen utfordring for politiet er at dersom ikke ungdommen har begått en kriminell handling, kan ikke politiet pålegge ungdommen etter Politiloven § 13 møteplikt. Da fordrer samtalen frivillighet, og ungdommen med sine foresatte kan velge å avstå fra dette. I en radikaliseringsprosess har det ikke nødvendigvis blitt begått en kriminell handling. ”*det er ikke ulovlig å ha en ideologi, men det er ulovlig å bruke vold for å uttrykke den*”, sa forebyggende koordinator Bjørn Erik Øvrum i Oslo Politidistrikt i et avisintervju med VG (Hopperstad & Johnsen, 2013). Samme utfordring vil gjelde dersom ungdommen er over 18 år, og samtalen vil bero på frivillighet. For at bekymringssamtalen skal fungere effektivt er det viktig at samtalen er tilpasset til det miljøet den skal fungere på. Regjeringen ved Justis- og Beredskapsdepartementet lanserte 17. April 2015 en ny nasjonal veileder som skal hjelpe

---

² Sendt på NRK1 21.10.2014.

lærere, politi, helsearbeidere, ungdomsarbeidere og andre til raskt å sette i gang tiltak når det er mistanke til en radikaliseringsprosess. Et av disse tiltakene er et samtaleverktøy. Dette samtaleverktøyet bruker mange av de samme faktorene som vi finner i Politidirektoratet sin veileder for politiets bekymringssamtale, men fremstår som mer tilpasset til forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme (JBD, 2015).

5.0 avslutning

Utgangspunktet vårt før vi begynte på denne oppgaven var at vi kun hadde mye interesse for, men lite kunnskap om, politiets forebyggingsarbeid mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Etter hvert som vi gjorde forarbeidet til oppgaven, ble det klart for oss at bekymringssamtalen kunne være et spennende utgangspunkt for drøfting. Både fordi den har en sentral plass i politiets generelle kriminalitetsforebygging, og fordi vi så gjennom nyhetsmediene at den hadde en omdiskutert rolle i forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

Problemstillingen som vi da bestemte oss for å drøfte ble: Hvilke muligheter og begrensninger har bekymringssamtalen i politiets forebyggende arbeid mot islamsk radikalisering og voldelig ekstremisme?

De sidene av temaet vi deretter ville drøfte var:

- bekymringssamtalen som en del av tidlig intervensjon
- hvem som blir eller står i fare for radikalisering og hvordan det påvirker bekymringssamtalen
- bekymringssamtalen som kilde til etterretning
- det tverretatlige samarbeid som kan være grunnlag for eller et resultat av bekymringssamtalen
- hvordan politiets emnekunnskap, eller manglende sådan, påvirker bekymringssamtalen
- tidligere erfaringer med bekymringssamtalen i forebygging av radikalisering

Bekymringssamtalen som en del av tidlig intervensjon kan være nyttig for å kartlegge den unges livssituasjon. Kartleggingen kan gi kunnskap om hvor alvorlig bekymringen er, og hvor langt i radikaliseringsprosessen vedkommende er kommet. Videre så vi på faren for stigmatisering og marginalisering som oppstår ved tidlig intervensjon.

For å øke sjansen for å oppnå ønsket resultat av bekymringssamtalen, vurderte vi det som viktig å drøfte *hvem* det er som blir radikalisert. Ved å kjenne igjen *typene* vil betjenten skaffe seg et bedre utgangspunkt for å identifisere drivkreftene som ligger til grunn for at vedkommende er i en radikaliseringsprosess. Denne kunnskapen kan avstedkomme at de nødvendige, individuelle tiltak blir iverksatt for den unge. Samtidig påpekte vi en mulig svakhet ved Veileder for politiets

bekymringssamtale, ved at den ikke inneholder informasjon om radikaliseringsprosessen.

Bekymringssamtalen kan være en kilde til etterretningsinformasjon, både når det gjelder annen etterforskning og i politiets forebyggende arbeid. En ungdom som ønsker å gå i dialog med politiet kan gi oss verdifull informasjon om lukkede miljøer, og således bidra til å forstå omfanget av et slikt miljø. Det er likevel viktig i alle typer bekymringssamtaler å være bevisst på at det er en dialog i forebyggingssporet, og ikke et avhør i etterforskningssporet. Dersom den unge snakker seg inn i en mulig straffesak er det viktig å underrette om rettigheter og plikter.

Vi har deretter sett på politiets rolle i det tverretatlige samarbeidet som ligger til grunn for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Et godt samarbeid med det offentlige hjelpeapparat kan bidra til at unge i risikozonen blir oppdaget tidligere. I mange tilfeller kan det være snakk om ungdom som ikke begår kriminalitet. I slike saker er politiet helt avhengig av informasjon fra andre aktører som er involvert i den unges liv, som for eksempel skole og barnevern. De aktører som kan bidra med informasjon om bekymringer, er ofte de samme som skal delta i forebyggingsarbeidet i ettertid. Oppgaven så også på at manglende kunnskap om hvilke regler samarbeidspartnerne er bundet kan føre til et dårligere samarbeidsklima. For å motvirke dette kan de relativt nyopprettede forebyggingskoordinatorene bidra i kraft av sin kompetanse og bindeleddsfunksjon.

Videre drøftet vi politibetjentenes kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme. På den ene siden er det mye fokus på bekymringssamtalen i grunnutdanningen ved Politihøgskolen. Det er teoretisk undervisning på skolen, og i praksisåret skal det obligatorisk gjennomføres av en bekymringssamtale. Derimot er det ingen undervisning som berører radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Da det ikke finnes empirisk forskning på bekymringssamtalen i bruk mot islamsk radikaliserings og voldelig ekstremisme, ville vi se på hva tidligere erfaringer kunne gi av svar. Det mest påfallende å trekke inn er bekymringssamtalens «fødsel» på 1990-tallet, da den ga svært gode resultater i å bryte opp det høyreekstre miljøet på Nordstrand i Oslo. Oppgaven så deretter på forskjeller og likheter mellom de som utgjorde det høyreekstre miljøet og de som utgjør dagens utfordring.

6.0 Litteraturliste

- Alsen, S. (2014). *Norske fremmedkrigere i Syria*. Oslo: Felles kontraterrorsenter
Hentet fra <http://www.pst.no/media/utgivelser/norske-fremmedkrigere-i-syria/>
- Auglend, R., Mæland., J. H., Røsandhaug, K. (2004). *Politirett*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bjørge, T. (2011). Strategier for forebygging av terrorisme, del 1 i T. Bjørge (red).
Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet. Oslo: PHS forskning 2011:1.
- Bjørge, T. (2015, 18. februar). *Hvem blir terrorister*. NRK. Hentet fra
<http://www.nrk.no/ytring/hvem-blir-terrorister-1.12215852>
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Graven, A., R. (2012, 29. august) *Ekstremisme på internett må kartlegges*. Hentet fra
<http://forskning.no/internett-kriminalitet-terrorisme/2012/08/ekstremisme-pa-internett-ma-kartlegges>
- Helland, H. & Øia, T. (2000). *Forebyggende ungdomsarbeid* Bergen: Fagbokforlaget
Vigmostad & Bjørke.
- Hopperstad, M., S & Johnsen, N. (2013, 3. november). *30 unge innkalt til
bekymringssamtaler – frykter ekstremisme*. VG, hentet fra
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/30-unge-innkalt-til-bekymringssamtaler-frykter-ekstremisme/a/10144689/>
- Johnsrud, N. (2014, 21. oktober). *Gir blaffen i PSTs råd*. Dagsavisen, hentet fra
<http://www.dagsavisen.no/innenriks/gir-blaffen-i-psts-rad-1.290194>
- Justis- og politidepartementet. (2004). Stortings melding nr. 42 (2004-2005) *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Justis- og politidepartementet. (2010). *Felles trygghet – felles ansvar, handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og politidepartementet. (2015). *Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

- Kongens Nyttårstale (2011) *Nyttårstalen*. Hentet fra <http://www.kongehuset.no/tale.html?tid=96023&sek=26947&scope=0>
- Lie, E.M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Olsen, T. (2011). *Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Stavanger: Universitetet i Stavanger.
- Politidirektoratet (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale – dialog for ansvar og positiv endring*. Oslo: POD-publikasjon nr. 2011/08.
- Politi-loven .(1995). *Lov om politiet av 4 februar 1995 nr. 16* Hentet fra <http://lovdata.no/all/tl-19950804-053-0.html>
- Politiregisterloven. (2010). *Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten(politiregisterloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-05-28-16>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2015). *Åpen trusselvurdering 2015*. Oslo: Politiets sikkerhetstjeneste, den sentrale enhet. Hentet fra http://www.pst.no/media/74351/PSTs_tv2015-2.pdf
- Regjeringen. (2014). *Hva er radikaliseringsprosessen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/sub/radikaliseringsprosessen/om-forebyggende-arbeid/hva-er-radikaliseringsprosessen-og-voldelig-ekstre/id663761/>
- Regjeringen. (2015) *Radikaliseringsprosessen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/sub/radikaliseringsprosessen/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringsprosessen/id2399043/>
- St. meld. nr. 42 (2004-2005). *Politiets roller og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/91efc535022e4649821a8d81b31d54e4/no/pdfs/stm200420050042000dddpdfs.pdf>

Sikkerhetsloven. (2008) *Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-03-20-10>

Straffeloven. (1902). *Almindelig borgerlig straffelov(straffeloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10?q=straffeloven>

Sunde, I, M. (2013). *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett*. Oslo: PHS forskning.

6.1 Selvvalgt pensum

Bjørger, T. (2011). Strategier for forebygging av terrorisme, del 1 i T. Bjørger (red). *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*. Oslo: PHS forskning 2011:1. (64 sider).

Helland, H. & Øia, T. (2000). *Forebyggende ungdomsarbeid* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke. (53 sider).

Justis- og beredskapsdepartementet. (2014). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. (30 sider)

Justis- og politidepartementet. (2015). *Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. (23 sider).

Olsen, T. (2011). *Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Stavanger: Universitetet i Stavanger. (84 sider).

Politidirektoratet (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale – dialog for ansvar og positiv endring*. Oslo: POD-publikasjon nr. 2011/08. (28 sider).

Totalt 282 sider